

LIDIJA ŠENTJURC ZA »ZBOR OBČANOV«

Bliža se prvi od jubilejev, ki jih bomo letos še posebno slovesno praznovali — 40. obletnica ustanovnega kongresa komunistične partije Slovenije na Čebinah. V letu, ko praznujemo po vsej domovini tudi 40-letnico prihoda tovariša Tita na čelo komunistične partije in njegov visok življenjski jubilej, se bo izvrstilo vrsta praznovanj, ki bodo zajela praktično vse

delovne ljudi in občane.

Za razgovor o pomenu letošnjih praznovanj smo zaprosili prebivalko naše občine, članico sveta federacije tovarišico Lidijo Šentjuroc, ki je glavnemu uredniku »Zbora občanov« Jošku Pirnarju in pomočniku odgovornega urednika Stanetu Droljcu pripovedovala tudi o svojih spominih na dogodke pred štiridesetimi leti.

bolj ogroženi od fizičnega uničenja.

Zato je bil zgodovinskega pomena sklep 4. konference komunistične partije Jugoslavije leta 1934, da se ustanovijo v okviru KPJ komunistične partije Slovenije, Hrvatske in v perspektivi Makedonije. S tem se je poudarila odgovornost komunistične partije ne sam o za borbo in interese delavskega razreda, ampak za usodo svojega naroda, da bi tako laže postala zbiralna sila vseh demokratičnih sil, ki so se pripravljene boriti za enakopravnost narodov Jugoslavije, za mir in proti fašizmu in za osnovne demokratične svoboščine.

Takratne objektivne okoliščine in pogoji dela komunistične par-

gram — prikrojen konkretnim akcijskim zahtevam — za organiziranje raznih takratnih oblik zbiranja demokratičnih sil, za kmečko-delavsko gibanje, občinske volitve, društvo prijateljev Sovjetske zveze in drugih, ko so s komunistično partijo oz. njenimi predstavniki začeli organizirano in zavestno sodelovati predstavniki krščanskih socialistov, kulturnih delavcev, demokratičnih Sokolov in še nekaterih drugih organizacij. Te sile so po okupaciji in razkosanju Jugoslavije ustanovile Protilimperialistično in kasneje Osvobodilno fronto, ki je v temeljnih točkah programa OF formulirala isti program v novih pogojih in že pozvala slovenski narod v oboroženo borbo proti

Mislím, da bi morali v bodoče obeležiti več krajev, ki pričajo o našem delu in uspehih, ne samo o žrtvah in se zavzemati za to, da bodo imeli primerna obeležja tudi ljudje in dogodki iz predvojnega delavskega gibanja.

Sicer pa je Bežigrad lahko ponosen na svoj razvoj. Zela pa bi, tako kot vsi občani, da postanejo nove soseske, ki rastejo v občini, tudi prijetna bivališča in ne samo spalnice ljudi. Poskrbeli bo treba hitreje za razvoj spremljajočih objektov, trgovin — priskrbe v celoti, šol, igrišč, kulturnih ustanov, parkov in gostinskih objektov — skratka vsega, kar človek rabi za svoje življenje. To morajo biti soseske življenja, kjer se bodo lahko razvijali tudi tova-

Proslavljanje jubilejev - prikaz vrednot naših borcev

Razgovor s članico sveta federacije o pomenu letošnjih praznovanj — Njeni spomini na dogodke pred 40 leti — Bežigrad je lahko ponosen na svoj razvoj

Članica sveta federacije Bežigradanka Lidija Šentjuroc v razgovoru s sočlavlca »Zbora občanov«, glavnim urednikom Joškom Pirnarjem (levo) in pomočnikom odgovornega urednika Stanetom Droljcem.

Mislím, da smo predolgo govorili le o tradicijah narodnoosvobodilne borbe, saj smo tudi v šolske programe vnašali le njen vojaški del, politično borbo in delo političnih organizacij, fazo priprav na revolucijo pa zanemarjali. S proslavljanjem obletnic, ki obeležujejo večje etape v naši revoluciji, skušamo v zadnjem času mladim približati celotno obdobje borbe delavskega razreda in jim pokazati, da leto 1941 ni nastalo samo od sebe, temveč je bilo rezultat daljših naporov delavskega naroda in vseh demokratičnih sil.

Tako smo praznovali obletnico oboroženega spopada z ORJUNO, ko je prišlo 1924. leta v Trbovljah do obračuna delavskega razreda s takratno oboroženo obliko fašistične organizacije v Jugoslaviji; praznovali smo obletnico IV. pokrajinske partijske konference za Slovenijo, ki je 1934 pomenila mejnik v obnovi partije po fašistični diktaturi, s tem sta povezani 40-letnici Ljudske pravice in zleta Svobod kot manifestativnih rezultatov dela partije v množicah in delavskih kulturnih organizacijah; lani smo se spominjali velikih stavk železarjev, tekstilnih delavcev in stavbinčev, ko se je v konkretnih zahtevah za izboljšanje ekonomskih pogojev delavcev manifestirala predvsem moč in enotnost delavskega razreda tudi v zahtevah za demokratične svoboščine in enakopravnost slovenskega naroda; letos pa praznujemo 40-letnico ustanovnega kongresa Komunistične partije Slovenije, 40-letnico Titovega prihoda na čelo partije in njegov osební jubilej in želimo z vsem tem pokazati zgodovinski pomen te etape naše borbe in odločen zgodovinski pomen prihoda tovariša Tita na čelo KPJ. Vse to smo v člankih, govorih in dokumentih zlasti v prilogi Komunistična in v drugih publikacijah zadnja leta skušali približati mladi generaciji, letošnja publicistika pa je v tem še posebej bogata.

Danes, ko realiziramo sadove borb delavskega razreda, ko postaja delavec-neposredni proizvajalec nasilje odločanja o celotnem razvoju v delovni organizaciji

in v kraju, kjer živi, v krajevni skupnosti, občini, mestu, republiki in federaciji, je pomembno, da znamo vrednotiti delež delavskega razreda v revoluciji. Tako bodo ljudje laže cenili svoj sedanjí položaj, ko so delovni ljudje odločilni faktor v urejanju vsega življenja, v primerjavi s stanjem pred 40 leti, ko se je moral vsak kos kruha in svoboščin izboriti s štrajki in nevarnost vojne s policijskim terorjem in zapiranjem.

To je bil čas Aleksandrove in Živkovičeve diktature v Jugoslaviji, čas svetovne gospodarske krize, zmage fašizma v Nemčiji in še prej v Italiji. Vse bolj je bila očitna nevarnost ekspanzije hitlerizma in nevarnost vojne v Evropi, potrebna je bila borba za zbiranje demokratičnih sil za obrambo miru, za kruh, mir, demokracijo. Ta oris pa seveda še ne pove, kako so takrat živeli ljudje.

ODGOVORNOST KOMUNISTIČNE PARTIJE

Bila sem študentka, od blizu pa sem spoznala življenjske pogoje v revirjih. Rudarji so delali le po deset dni na mesec in bili za deset dni tudi plačani, češ da bi morali sicer polovico in več delavcev odpustiti. Delavska družina je morala z mezdo 400 ali 500 takratnih dinarjev zdržati do konca meseca in ni bilo vsak dan kruha na mizi. Delavska in intelektualna mladina je bila obsojena na brezposelnost.

Partija je v tem času v Sloveniji in Jugoslaviji premagala posledice udarcev diktature, obnovila svoje organizacije v vseh delavskih centrih, izdajala prevode klasičkov marksizma-leninizma, ter v ilegalnih listih in letakih kazala pot in perspektivo borbe za osnovne pravice in za zbiranje okrog KPJ in delavskega razreda vseh demokratičnih sil v borbi za nacionalno enakopravnost, kruh, mir, svobodo. Slovenci smo bili razkosani med tri države, s fašističnim terorjem na rPimorskem in Hitlerjevo agresivnostjo vedno

tije v ilegali (kompromitiranost kadrov, provale, zapori, konfinacije itd., pa tudi stanje v takratnem vodstvu KPJ in odvisnost od komunistične internacionale) so realizacijo sklepa sicer odložili, čeprav smo dosegli vidne rezultate v akcijski enotnosti delavskega razreda in zbiranju drugih naprednih sil v takratnih konkretnih akcijah, manifestacijah in štrajkih.

Posebno velik razmah je doseglo mladinsko gibanje in njegova usmeritev v legalne mladinske organizacije. S publiciranjem svojih stališč v legalnih časopisih: Ljudski pravici, Mladih potih, Stari pravdi, 1931, Akademskem glasu in drugih je partija širokim ljudskim množicam kazala pot borbe in pomen zbiranja in enotnega nastopa demokratičnih sil v tej borbi.

Z naporí in s pomočjo tovariša Tita in povratkom tovariša Kardaža v Slovenijo so leta 1937 dozorili pogoji za ustanovni kongres komunistične partije Slovenije, ki je v Manifestu jasno in javno formuliral program in perspektivo borbe slovenskega naroda v združitvi vseh narodnih progresivnih sil za borbo pred fizičnim uničenjem, ki mu je grozil. Z »Zdravijico« pa smo dobili moto programa za skupno borbo vseh narodov proti suženstvu in izkoriščanju s pozivom »Žive naj vsi narodi, ki dan dočakat hrepene, da koder sonce hodi, ne bo pod njim sužnje glave...« (Motto »ne bo pod njim sužnje glave« je bil prvotni Prešernov verz, ki je bil kasneje prikrojen zaradi cenzure v »da preprij iz sveta bo pregnana«).

PROGRAM BORBE

Manifest je zbral in formuliral stališča KP in program borbe in dela, ki smo ga sicer v praksi že zastopali pri zbiranju demokratičnih sil, sedaj pa smo ga bolj ali manj javno proklamirali kot vodilni program KPS in s tem prevzeli tudi odgovornost KP za njegovo realizacijo pred delavskim razredom in svojim narodom. Tako je manifest tudi postal pro-

okupatorjem in tudi za spreminjanje družbenih odnosov.

S proslavljanjem jubilejev skušamo sistematično vnašati v sedanje življenje revolucionarne tradicije delavskega gibanja izpred in med vojno, ki kažejo kontinuiteto borbe tudi v etapi razvoja socialističnih odnosov po zmagi do nove ustave in zakona o združenem delu. Z vsem tem pa skušamo prikazati vrednote, ki so krasile borce — borbenost, požrtvovalnost, tovarištvó, odgovornost itd., kar vse mora tudi danes prežemati naše delo in krepiti solidarnost in vzajemnost samoupravljalcev v odločanju o pogojih dela in življenja v delovnih organizacijah, ožjih in širših teritorialnih skupnostih in družbenopolitičnih organizacijah.

LEPI SPOMINI NA BEŽIGRAD

Šele krajši čas sem občanka Bežigrada, pa me vendar nanj vežejo lepi spomini še izpred vojne in iz vojnih let. Med vojno sem bila član poverjeništvá centralnega komiteja in izvršnega odbora OF za Ljubljano in sem nekaj časa tudi stanovala — ilegalno seveda — na Bežigradu. Lepi so spomini na takratne bežigradske aktiviste. Tu smo imeli precej časa važne pozicije, stanovanja za seje izvršnega odbora Osvobodilne fronte, tudi Vrhovni plenum OF in Delavske enotnosti leta 1942 sta bila za Bežigradom. Tu je IO OF leta 1941 ustanovil mladinsko OF, katere sekretar sem bila 1. 1941 in 1942; spominjam se, da je KP imela 1. 1935, ko sem prišla iz zapora, v Savljah v Zatterjevi hiši izredno važno pozicijo — tam so ilegalno bivali inštruktorji centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije in CK SKOJ, ki so bili v Sloveniji. V tej hiši smo po pokrajinski konferenci SKOJ za Slovenijo pisali resolucijo leta 1935, v njej torej ni bila le tiskarna, ampak se je tam izvršilo izredno veliko pomembnih dogodkov. Zato mislim, da je sedanje spominsko obeležje nekoliko preskromno in ne pove vsega.

riški odnosi in povezovala generacije, ne pa da bi tja hodili ljudje samo spat, svoje potrebe pa bi zadovoljevali v centru mesta ali kje drugje in živeli zaprti vsak zase. Slišala sem tudi, da se velike trgovske hiše otepajo investiranja v te soseske. Menim, da je obveza trgovskih hiš kot so Mercator, Emona, ABC ter druge, da več vlagajo v širjenje trgovske mreže v Ljubljani in v izboljšanje svojih uslug. Zavedati se morajo, da so tu zaradi potrošnikov in se jim približati in ne obratno, da mora potrošnik kilometre daleč hoditi k njim.

»ZBOR OBČANOV« INFORMATIVEN

Strinjam pa se tudi s predlogi, da se velike krajevne skupnosti razbijejo. Nemogoče je namreč, da tako velika krajevna skupnost kot je na primer Posavje opravi vse svoje funkcije kot bi bilo treba. V manjših krajevnih skupnostih bodo ljudje mnogo laže in bolj učinkovito vplivali na urejanje življenjskih vprašanj.

Zal nimam časa za politično dejavnost v občini ali krajevni skupnosti, zato izvem mnogo novega o življenju in delu za Bežigradom prav iz »Zbora občanov«. Pozorno ga prebiram, tako da vem kaj je v časopisu in lahko rečem, da je zelo informativen. Zares nimam kritičnih pripomb, zdi se mi dober, še zlasti, ker je objavljeno tudi gradivo za delegate. Tako lahko dobi prav vsak občan sliko dejavnosti in življenja v občini in ima možnost neposrednega vpliva na delegate, saj je s problematiko tudi sam dobro seznanjen. Seveda pa je pri tem pomembna oblika povezave delegata z bazo. Stvar občanov je, da delegata seznanjajo s konkretnimi stvarmi, ta pa mora biti na drugi strani tolmáč realnih možnosti in mora ljudi politično vzgajati. Ob taki povezavi pa bo občan lahko postal upravljalec, v političnih organizacijah pa si prizadevamo, da se bo dobro zavedal pravic in dolžnosti, ki mu jih ta vloga prinaša.